

Jerzy Kawalerowicz

2007 december 28-án, Varsóban elhunyt Jerzy Kawalerowicz lengyel filmrendező, a Lengyel Filmművészek Szövetségének tiszteletbeli elnöke, a Sorbonne díszdoktora, a számos díjjal (a velencei, a berlini filmfesztivál díjaival és életműdíjjal) kitüntetett filmművész, a modern „lengyel filmiskola” (Andrej Wajda és Andrzej Munk mellett) legjelesebb képviselője. .

1922-ben született, a krakkói Filmművészeti Főiskolán tanult. 1956 óta a nevezetes Kadr Filmstúdió vezetője. Ebben a stúdióban születtek meg Wajda, Munk, Kutz, Konwicki, Machulski és mások filmjei, majd később, a lengyel film következő nagy korszakának, „a morális nyugtalanság korszakának” legtöbb filmje is.

A rendező a kelet-európai filmekben hagyományos történelmi-politikai tematikát modernista filmnyelvi újításokkal és árnyalt lélektani ábrázolással gazdagította.

Első, nemzetközi mértékkel mérve is kiemelkedő jelentőségű filmje *Az éjszakai vonat* (1959). Ez a film a modernista irányzat egyik alapműve. Rendkívül eredeti lélektani thriller a magányról, a kiszolgáltatottságról, a bűntudatról, a tömegpszichózisról. Modern dramaturgiával, minimalista filmnyelven beszél el egy jelenkori, mindennapi történetet. A *Mater Johanna* (1961) középkori legendát megjelenítve szól a hit és a kétségbeesés dilemmáiról, istenről és az isten által elhagyott modern világról, az ördögről és a fanatizmusról – rendkívül szuggesztív filmnyelven, a fekete-fehér film vizuális lehetőségeit maximálisan kihasználva.

Talán legismertebb műve világszerte *A fáraó* (1966), az ókori Egyiptomban játszódó monumentális történelmi film.

Az 1978-ban készült *Az elnök halála* című filmmel Kawalerowicz a lengyel film új irányzatának, „a morális nyugtalanság korszakának” is egyik legjelesebb képviselője lett. Amikor pedig az ezredvégen a lengyel közönségben újra megnövekedett az igény a történelmi

filmek iránt, és a lengyel filmben újra jelentőssé vált ez az irányzat, akkor Kawalerowicz készítette el e filmek legjelentősebbjét és legsikeresebbikét: a *Quo vadis?*-t, Sienkiewicz regényének adaptációját (2001), melyet a gondolati mélység és a képi gazdagság egyaránt jellemez.

Ismét elment egy nagyon nagy filmrendező.

Bárdos Judit

Filmkultúra 2008.